

MILLIY TARIX VA MADANIYATNI AKS ETTIRUVCHISI SIFATIDA O'XSHATISHLAR

Isamutdinova Durdoni Maripjanovna

Andijon davlat chet tillari instituti Roman-german va slavyan tillari fakulteti Nemis tili nazariyasi va amaliyoti kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya: ushbu maqolada nemis tilida milliy tarix va madaniyatni aks ettiruvchisi sifatida o'xshatishlar tahlil etilgan bo'lib, ularni gap tarkibida qo'llanilish mexanizmlari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: o'xshatishlar, tarix, madaniyat, nemis tili, gap, struktura.

Tilshunoslikda o'xshatishlar muhim ahamiyatga ega hisoblanib, lisoniy boylik hisoblanadi. Tilning bor go'zalligi adabiyotda o'z ifodasini topadi, shubhasizki, shoir-yozuvchilar o'z estetik idealini ifodalashda hamisha o'xshatish konstruksiyali qurilmalardan keng foydalanishadi. Bir shoir o'z tilidan, uning go'zalligidan faxrlanib uni qayroqqa qiyoslagandi. Ma'lumki, qayroq pichoqni o'tkirlash vazifasini bajaradi. Xuddi shu kabi o'xshatishlar, shoir ta'riflagandek, nutqda qayroq vazifasini bajaradi, ya'ni uni sayqallaydi, o'tkirlaydi.

Til odamlarning muloqot qilish, fikrlarini ifodalash va his-tuyg'ularini etkazish uchun muhim vositadir. Tilning eng ko'zga ko'ringan xususiyatlaridan biri uning obrazli iboralar yordamida jonli tasvir va qiyoslar yaratish qobiliyatidir. Bu iboralar orasida o'xshatish ham adabiyotda, ham kundalik suhbatda muhim o'rin tutadi. O'xshatish - bu "o'xshash" yoki "kabi" so'zlari yordamida bir-biriga o'xshamaydigan ikkita narsani taqqoslaydigan nutq shakllari. Ular tilni boyitish, uni yanada rang-barang, jozibali va xayoliy qilish uchun xizmat qiladi. Ushbu maqola ikki xil tilda: ingliz va o'zbek tillarida o'xshatishlarni qo'llashni o'rganish va tahlil qilishga qaratilgan.

O'xshatish ikki narsa yoki voqea-hodisa o'rtasidagi o'xshashlikka asoslanib, ularning biri orqali ikkinchisining belgisini, mohiyatini to'laroq, konkretroq, bo'rttiribroq ko'rsatib berishdir. Ikki yoki undan ortiq predmet yoki tushunchani o'xshash yoki farqli jihatlarini aniqlash maqsadida qiyoslash, taqqoslash tashqi dunyoni bilishning eng keng tarqalgan mantiqiy usullaridan biri sifatida inson faoliyatining deyarli

barcha sohalarida kuzatiladi. Bu behad muhim mantiqiy kategoriya, tabiiyki, tilda ham o'z aksini topadi¹

Misol uchun, nemis tilida **pünktlich wie die Maurer** o'xshatishi ingliz tilida - very punctual so'ziga mos kelib, nemis xalqidek ya'ni ishni o'z vaqtida, puxta bajaradigan odamga nisbatan qo'llaniladi.

“hinkende Ehe” ushbu o'xshatish Germaniya fuqarolari nikoh jarayonida idorada ro'yhatga olinadi va nikohlanadi, boshqa mamlakatlarda esa nikoh hali ham diniy marosimga va rozilikka bog'liq qonuniy hal etiladi. Shu ma'noni ifodalash uchun o'xshatilinadi.

Metaforalar va o'xshatishlar nemis tilidagi majoziy tilning asosiy elementlari hisoblanadi. Ular bir-biriga o'xshamaydigan ikkita ob'ektni o'xshashlikni ta'kidlaydigan tarzda solishtiradilar, ko'pincha tilning ifodaliligini oshiradilar.

Misol uchun **"Zeit ist Geld" (Vaqt - bu pul)** bo'lib, vaqtni pul bilan taqqoslash orqali uning qiymatini ko'rsatadi. O'xshatish misoli "stark wie ein Löwe" (sherdek kuchli), birovning kuchini sherning kuchi bilan taqqoslaydi.

Nemis tilidagi o'xshatishlar ko'pincha wie (like) yoki als (as) kabi so'zlar bilan belgilanadi, bu ularni aniqlashni osonlashtiradi.

Idiomalar va maqollar nemis tilidagi aql va donolikni bildiradi. Ular madaniy qadriyatlar va tarixiy kontekstlarga qarashni taklif qiladilar, bu ularning ma'nosini so'zlarning tom ma'nodagi yig'indisidan ko'ra chuqurroq qiladi.

Idioma misoli **"Ins Gras beißen"**, bu "o'tni tishlash" degan ma'noni anglatadi, lekin majoziy ma'noda "o'lish" degan ma'noni anglatadi. Misol uchun, "Wo ein Wille ist, ist auch ein Weg" "Iroda bor joyda yo'l bor" degan ma'noni anglatadi.

Nemis tilidagi o'xshatishlarning madaniy ahamiyati ularning jamiyat qadriyatlarini, urf-odatlarini va tarixiy voqealarni aks ettira olishidadir. O'xshatishlar ko'pincha ularning so'zma-so'z talqinlaridan ustun bo'lgan ma'nolarga ega bo'lib, nemis turmush tarzi va fikrlash jarayonlari haqida tushuncha beradi:

Madaniy o'ziga xosliklarni aks ettirish: Majoziy o'xshatishlar o'ziga xos nemisga xos bo'lgan madaniy xususiyatlar yoki qadriyatlarni qamrab olishi mumkin.

Tarixiy ma'lumotnomalar: Ko'pgina o'xshatishlar va iboralar tarixiy voqealar yoki folklorga asoslangan bo'lib, o'sha davrlarning lingvistik eslatmalari bo'lib xizmat qiladi.

---

¹ Махмудов Н. Семантико-синтаксическая асимметрия в простом предложении узбекского языка: Дисс. ...док-ра филол.наук. –Ташкент, 1984. -Б 259.

Umumiy his-tuyg'ularni ifodalash: ular nemis tilida so'zlashuvchi jamoa bilan rezonanslashadigan jamoaviy his-tuyg'ular, hazil yoki donolikni ifodalash uchun umumiy asosni ta'minlaydi.

“Jemandem die Daumen drücken” (Kimdir uchun bosh barmog‘ini bosish) iborasiga chuqur sho‘ng‘ish, barmog‘ingizni kimdir uchun ushlab turishni anglatadi, uning kelib chiqishi qadimiy e‘tiqodlarda barmoqlarni kesib o‘tish yovuzlik yoki omadsizlikdan qutulish usuli bo‘lganligini ochib beradi. Ushbu ibora nemis aloqa va madaniyatining nozik qatlamlarini to‘liq tushunish uchun ushbu iboralarni tushunish muhimligini ta’kidlab, tilga qanchalik chuqur ildiz otgan madaniy e’tiqod va amaliyotlar o‘z yo‘lini topishini ko‘rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Махмудов Н. Семантико-синтаксическая асимметрия в простом предложении узбекского языка: Дисс....док-ра филол.наук. –Ташкент, 1984. -Б 259.
2. <https://www.studysmarter.co.uk/explanations/german/german-vocabulary/figurative-language-in-german/>
3. Nasirov, A. N. (2023). Odil Yoqubovning “Qaydasan Moriko” Qissasida Pesaj Va Xarakter Talqini. *Ustozlar uchun*, 15(1), 40-47.
4. Nasirov, N. A. (2021). The history of literary translation from uzbek into English. *Academic research in educational sciences*, 2(6), 1011-1022.
5. Normamatovich, N. A. (2023). Artistic Thought In The Process Of Globalization And Logical Consistency. *International Journal Of Social Science & Interdisciplinary Research* ISSN: 2277-3630 Impact factor: 8.036, 12(01), 90-94.
6. Nasirov, A. N. (2020). Artistic chronotope interpretation in Odil Yakubov’s novels. *Academicia: An International multidisciplinary Research journal* ISSN222-49-7137. Impact Faktor SJIF, 7, 498-501.
7. Ikramboyevna, A. D., & Ikramboyevna, S. D. (2023). The Ways of Forming Secondary Nomination in Uzbek Language and Its Impact on Linguistics.
8. Normamatovich, N. A. (2019). Stylistic Units And Compositional Impartiality. *Theoretical & Applied Science*, 12(586-571).
9. A‘zamjonovna, X. S., & Azimidin, N. (2023). Isajon Sulton Hikoyalari Badiiy Konflikt. *Ustozlar uchun*, 15(1), 72-77.
10. Normamatovich, N. A. (2021). Features of Symbolic Interpretation. *International Journal on Orange Technologies*, 3(3), 71-76.

11. Nasirov, A. N. (2023). Alisher navoiy obrazining badiiy ifodasi. *Ustozlar uchun*, 15(1), 35-39.
12. Маджидова, Р. У., Мухитдинова, Х. С., & Оманов, П. Х. Роль Лингвострановедческих Мультимедийных Средств В Преподавании Узбекского Языка Как Иностранного. “Ўзбекистон Олимлари Ва Ёшларининг Инновацион Илмий-Амалий Тадқиқотлари” 7-Қисм, 149.
13. Ikrambayeva, S. D. (2024). Classification of Functions of Communicative Strategy and Tactics in Political Communication. *Miasto Przyszłości*, 50, 548-553.
14. Маджидова, Р. У. (2019). Антропоцентризм и аксиологическая картина мира. *Наука, техника и образование*, (6 (59)), 67-71.
15. Majidova, R. U. (2023). Language As A Communication Tool: Understanding Its Functions And Implications. "Germany" *Modern Scientific Research: Achievements, Innovations And Development Prospects*, 9(1).
16. Сулейманова, Н. М. (2017). Номинативный аспект речевого процесса. In *Humanities and Social Sciences in Europe: Achievements and Perspectives* (pp. 76-82).
17. Маджидова, Р. (2018). Речевое Поведение Человека В Социолингвистической И Психолингвистической Трактовах. *Farg'ona davlat universiteti*, (1), 20-20.
18. Urisheva, M. R. (2019). Representation of the linguistic world picture through a human factor. *Religación. Revista de Ciencias Sociales y Humanidades*, 4(15), 234-240.